

EL PRINCIPAT D'ANDORRA I ELS BISBES D'URGELL AL SEGLE XIX

NEMESI MARQUÉS I OSTE

anem

EL PRINCIPAT D'ANDORRA I ELS BISBES D'URGELL AL SEGLE XIX

NEMESI MARQUÉS I OSTE

anem
EDITORS

anem EDITORS

SOCIETAT ANDORRANA DE CIÈNCIES

El Principat d'Andorra i els bisbes d'Urgell al segle XIX

© NEMESI MARQUÉS I OSTE

© Del pròleg: Mònica Bonell i Tuset

© De la presentació: Àngels Mach i Buch

© D'aquesta edició:

Anem Editors i Societat Andorrana de Ciències

Encamp, maig del 2026

Edició, disseny i maquetació: Oliver Vergés Pons

Correcció i revisió: MCM

www.anemeditors.com · contacte@anemeditors.com · @anemeditors

DL AND.7-2026

ISBN 978-84-18865-63-3 (Anem Editors, SL)

ISBN 978-99920-84-02-1 (Anem Editors, SL)

Imprès a GoPrinters (la Seu d'Urgell)

L'edició d'aquesta obra ha comptat amb el suport
del Govern d'Andorra i de la Societat Andorrana de Ciències

Govern d'Andorra

**SOCIETAT
ANDORRANA
DE CIÈNCIES**

Tots els drets reservats. Sense l'autorització escrita dels titulars del *copyright*, queden prohibides les reproduccions totals o parcials d'aquesta obra a través de qualsevol procediment. Dirigiu-vos al CEDRO <www.cedro.org> si necessiteu fotocopiar, escanejar o fer còpies digitals d'algun fragment d'aquesta obra o per a qualsevol ús similar.

Dedicatòria
a Monsenyor RAMON IGLÉSIAS I NAVARRI
Bisbe d'Urgell (1943-1969)

Tingué entranyada la Vall de Boí, el seu bressol, ornada amb romànic llombard com la catedral de Sant Ermengol. Esdevingué el bisbe de la Vall per la reivindicació que en feu sant Ot en el temps de la instauració del senyoriu de la Mitra d'Urgell a Andorra. Imità el seu predecessor sant Ot vindicant la sobirania pròpia i secular del Principat d'Andorra enfront de la seva opugnació des del segle XVIII.

SUMARI

PRÒLEG	11
PRESENTACIÓ	13
INTRODUCCIÓ	15
FRANCESC ANTONI DE LA DUEÑA I CISNEROS	17
Breu avanç de la conjuntura del seu episcopat d'Urgell (1797-1817)	17
<i>Síntesi biogràfica</i>	17
<i>Situació institucional, política i social a Andorra</i>	17
<i>Règims polítics coetanis en els estats veïns</i>	18
El règim de Napoleó I	18
Entre la ruptura i el restabliment institucional andorrà	19
La Guerra del Francès	23
Les Corts de Cadis i el retorn de la monarquia d'Espanya	25
Més enllà d'equívocs institucionals	28
BERNAT FRANCÉS I CABALLERO	29
Breu avanç de la conjuntura del seu episcopat d'Urgell (1817-1825)	29
<i>Síntesi biogràfica</i>	29
<i>Situació institucional, política i social a Andorra</i>	29
<i>Règims polítics coetanis en els estats veïns</i>	29
La defensa de la sobirania d'Andorra enfront de mocions en les Corts d'Espanya	30
El Trienni Liberal	31

La Regència d'Urgell	31
El refugi d'eclesiàstics a França	33
Els Cent Mil Fills de Sant Lluís	33
«Representacions» del bisbe Bernat Francés al rei, a les Corts i al Govern	34
La personalitat del bisbe Bernat Francés	36
BONIFACI LÓPEZ I PULIDO	37
Breu avanç de la conjuntura del seu episcopat d'Urgell (1825-1827)	37
<i>Síntesi biogràfica</i>	37
<i>Situació institucional, política i social a Andorra</i>	37
<i>Règims polítics coetanis en els estats veïns</i>	37
La situació religiosa i social d'Espanya durant la dècada ominosa	38
El decret del bisbe Bonifaci López sobre entrada i sojorn a Andorra del 25 de setembre de 1825	38
Un episcopat de curta durada, premonitori d'un encaïç de l'Església	40
SIMÓ DE GUARDIOLA I HORTONEDA	41
Breu avanç de la conjuntura del seu episcopat d'Urgell (1827-1851)	41
<i>Síntesi biogràfica</i>	41
<i>Situació institucional, política i social a Andorra</i>	41
<i>Règims polítics coetanis en els estats veïns</i>	42
Una continuïtat amb variacions	42
La successió al tron i la seva seqüela institucional, política i social a Espanya	44
Andorra, al punt de mira dels contendents a Espanya	45
La seqüència de fets que van portar Guardiola a posicionar-se contra els primers governs liberals d'Espanya	47
L'exili del bisbe Guardiola i el Bisbat d'Urgell	49
L'exili del bisbe Simó de Guardiola i Andorra	50
Aplanament del camí per al retorn	53

Els darrers anys del pontificat de Simó de Guardiola (1847-1851)	54
Un epitafi	56
JOSEP CAIXAL I ESTRADÉ	57
Breu avanç de la conjuntura del seu episcopat d'Urgell (1853-1879)	57
<i>Síntesi biogràfica</i>	57
<i>Situació institucional, política i social a Andorra</i>	57
<i>Règims polítics coetanis en els estats veïns</i>	58
La personalitat de Josep Caixal i Estradé	59
Les primeres accions de Caixal a Andorra	61
L'acció de Caixal com a bisbe d'Urgell	63
La Nova Reforma a Andorra	65
Una concessió del 1866, origen d'una crisi greu i llarga	68
La incidència exterior de les vicissituds de la concessió de l'any 1866	70
La incidència interior de les vicissituds de la concessió de l'any 1866	73
De la primera República Espanyola a la Tercera Guerra Carlina i a la restauració de la monarquia amb el rei d'Espanya Alfons XII	76
El bisbe Caixal, «'Esiliato dalla sua diocesi e perseguitato'»	78
En l'exili del bisbe Josep Caixal i Estradé	81
SALVADOR D'HORTA CASAÑAS I PAGÈS	87
Breu avanç de la conjuntura del seu episcopat d'Urgell (1880-1901)	87
<i>Síntesi biogràfica</i>	87
<i>Situació institucional, política i social a Andorra</i>	87
<i>Règims polítics coetanis en els estats veïns</i>	89
La cura personal i directa del papa Lleó XIII en la situació del Bisbat d'Urgell	89
L'aproximació de Casañas a la situació del Bisbat i d'Andorra	89

La presa de possessió del Principat d'Andorra per part del bisbe Casañas: motiu i derivacions més immediates	94
L'ombra allargada de les crisis andorranes	97
L'ombra més allargada de les crisis andorranes	100
L'acció de Casañas com a bisbe d'Urgell en els primers anys del seu episcopat	103
França en mode Imbert/Jung	106
L'autenticitat de la consciència i del pensament de Casañas sobre Andorra	109
Casañas i la situació de l'Església a Espanya i Itàlia	112
La «qüestió d'Andorra»	113
La qüestió entre el bisbe d'Urgell i el cap de l'Estat Francès	114
La qüestió entre els coprínceps i el Consell General de les Valls	115
Hortizons minvants	116
Horitzons canvians	118
EPÍLEG	121
NOTES	129
FONTS I BIBLIOGRAFIA	135
ABREVIATURES	141

PRÒLEG

MÒNICA BONELL I TUSET

MINISTRA DE CULTURA, JOVENTUT I ESPORTS

La publicació d'*El Principat d'Andorra i els bisbes d'Urgell durant el segle XIX*, de Nemesi Marqués i Oste, s'inscriu en un moment especialment significatiu per al coneixement i la recerca al nostre país. Ho fa com a primer volum d'una nova col·lecció acadèmica impulsada per la Societat Andorrana de Ciències, en col·laboració amb Anem Editors, i confirma una voluntat clara: reforçar la producció de coneixement rigorós i contribuir a una millor comprensió d'Andorra, en les seves múltiples dimensions, des de la recerca i la reflexió crítica.

La creació de la Secció Acadèmica del Coneixement per part de la Societat Andorrana de Ciències responia a una visió exigent del paper que han de tenir la recerca, el pensament crític i la transmissió del saber a l'Andorra del segle XXI. L'inici, ara, d'una nova col·lecció de publicacions, reservada a la secció en qüestió, aspira a transmetre un testimoni perdurable que permeti a les generacions futures disposar de referents, d'obres fonamentades i d'un corpus de coneixement propi. És així com la cultura esdevé, a més de llegat, un espai de reflexió i de construcció de país.

Que aquesta línia s'estreni amb un treball de Nemesi Marqués no és casual. La seva trajectòria intel·lectual, marcada per dècades de dedicació a l'estudi d'Andorra, el converteix en una veu autoritzada i alhora compromesa amb el país. Com bé recorda la presidenta de la Societat Andorrana de Ciències, aquest volum dialoga simbòlicament amb col·leccions anteriors de gran importància per a la historiografia andorrana, i n'assumeix l'esperit de continuïtat i ambició intel·lectual.

El llibre que el lector té a les mans no es presenta com una recerca en el sentit més estricte del terme, però tampoc no renuncia

al rigor. Al contrari: l'autor adopta deliberadament un enfocament que vol ser accessible i entenedor, sense defugir la complexitat del context històric, institucional i jurídic del segle XIX. El resultat és un relat que combina claredat i fonament documental, i que permet comprendre el paper dels coprínceps episcopals d'Urgell en un període marcat per profundes convulsions polítiques a l'entorn d'Andorra.

El segle XIX és, en molts aspectes, un moment clau per entendre la pervivència del Principat. Les tensions derivades de la Revolució Francesa, les guerres, els canvis de règim i les noves concepcions de sobirania van situar Andorra en una posició fràgil, sovint qüestionada des de l'exterior. És en aquest context que la institució del copríncipat —i molt especialment el paper dels bisbes d'Urgell— adquireix una rellevància decisiva. El llibre posa de manifest com aquest equilibri institucional, lluny de ser una simple herència del passat, va actuar com un mecanisme de salvaguarda i d'estabilitat.

Més enllà dels episodis concrets, el relat que ens ofereix Nemesi Marqués ens interpel·la sobre els valors que han permès a Andorra arribar fins als nostres dies com a comunitat política diferenciada. El copríncipat, amb totes les singularitats, representa una manera d'entendre el poder basada en l'equilibri, el pacte i la capacitat d'adaptació. Uns valors que no només expliquen la nostra història, sinó que també continuen sent plenament vigents en el present.

Des del Ministeri de Cultura, Joventut i Esports volem expressar el nostre agraïment a Nemesi Marqués per aquesta nova aportació al coneixement de la història institucional d'Andorra, així com a la Societat Andorrana de Ciències per l'impuls d'aquesta nova col·lecció. Donar suport a iniciatives com aquesta és reafirmar el compromís del Govern amb la recerca, amb el coneixement rigorós i amb la construcció d'un relat de país que no defugui la complexitat, però que sàpiga explicar-la amb claredat.

Aquest llibre és, en definitiva, una invitació a mirar el passat amb eines sòlides per entendre millor el present i començar a dibuixar, entre tots plegats, l'Andorra de demà.

PRESENTACIÓ

ÀNGELS MACH I BUCH

PRESIDENTA DE LA SOCIETAT ANDORRANA DE CIÈNCIES

VICEPRESIDENTA DE LA SECCIÓ ACADÈMICA DEL CONEIXEMENT

La creació de la Secció Acadèmica del Coneixement per part de la Societat Andorrana de Ciències l'any 2019 tenia diversos objectius, entre els quals crear una infraestructura més al servei de l'Estat Andorrà dedicada al coneixement en el sentit més ampli; però també reconèixer les persones que s'han distingit en els àmbits del coneixement científic o racional, artístic o inspirat, i espiritual o revelat.

I, consegüentment, deixar traça de la seva obra per poder ser referents per a les noves generacions.

Començar aquest treball encetant la col·lecció «Coneixement» de l'editorial Anem Editors i reservada a la Secció Acadèmica, amb el llibre *El Principat d'Andorra i els bisbes d'Urgell durant el segle XIX*, de Nemesi Marqués i Oste, és escaient per almenys tres circumstàncies.

La primera és que ell mateix va publicar el seu primer llibre, *Lleis i resolucions dels copríneps i dels seus delegats, 1900-1979*, que va ser el darrer volum de set apareguts en l'excel·lent i imprescindible col·lecció «Monumenta Andorrana», dirigida per Cebrià Baraut i de l'Editorial Casal i Vall el 1980. I, en ser el primer, volem enllaçar les dues col·leccions de manera simbòlica fent-nos conscientment continuadors del seu esperit i ambició.

La segona, per la trajectòria i la qualitat de l'obra publicada per l'autor, cinc llibres referents i tots dedicats a Andorra, en aquests darrers quaranta-cinc anys, la meitat de la seva vida, en què ha estat partícip directe, intel·lectualment i políticament, dels canvis cap a l'Andorra constitucional.

La tercera, pel contingut de l'obra que es presenta, a l'entorn dels sis copríneps episcopals del segle XIX, que posa en relleu la

importància ahir, però avui també, de la institució del copríncipat per a la pervivència d'Andorra al llarg de la història.

Volem deixar constància pública del nostre agraïment cap a la persona i l'autor per la seva excel·lent i continuada vocació de servei al país.

I agrair al Ministeri de Cultura, Joventut i Esports del Govern d'Andorra la seva complicitat en aquest projecte.

I saludar Anem Editors per acollir amb convenciment i il·lusió aquest nou i primer projecte amb la Societat Andorrana de Ciències.

INTRODUCCIÓ

L'objecte d'aquest opuscle no és una recerca en el sentit estricte del mot —ni tècnicament ni científicament— sobre l'acció dels bisbes d'Urgell durant el segle XIX en l'exercici de les seves funcions institucionals al Principat d'Andorra o de les específicament episcopals al Bisbat. Des de les darreres dècades del segle XIX, sobretot arran de la «qüestió d'Andorra», comencen a aparèixer estudis valuosos sobre la doble funció de la institució del bisbe d'Urgell que es poden considerar recerques, malgrat la seva diversitat de concepcions. En la bibliografia s'hi han inclòs autors d'aquella època tan altament significatius com Baudon de Mony, Bladé, Brutails i Trias i Giró, entre d'altres.

Per un suggeriment que se'm va fer i recolzant-me en fonts originals, sobretot documentals, he donat forma a un relat sobre la substància dels esdeveniments més transcendents i significatius en el doble àmbit de responsabilitats dels bisbes d'Urgell durant el segle XIX. M'ha guiat el propòsit d'oferir modestament al lector no versat amb profunditat en el camp de la història o en les diverses branques del Dret un relat global, elemental i entenedor en la mesura que ha estat possible. Soc ben conscient de la complexitat del propòsit per les implicacions de l'objecte en i entre ambdós àmbits assenyalats i del risc que fer un relat molt elemental en desmereixi l'objectivitat.

Aquest risc m'ha empès a adoptar un mínim de tècnica recercadora mitjançant un aparell de notes que indiquen les fonts, la majoria procedents principalment de les institucions del Principat, dels estats veïns i dels arxius eclesiàstics. Aquest mètode s'ha seguit més profusament en relació amb el bisbe Salvador d'Horta Casañas i Pagès, després de constatar que la historiografia sobre

el seu episcopat urgellenc s'havia fundat en una documentació incompleta, en no haver-se emprat com a font consultable l'Arxiu Secret del Vaticà.¹

Respecte a Andorra, el relat no pot ser solament la mera successió dels esdeveniments, sense una referència elemental a les concepcions polítiques, institucionals o jurídiques que els impulsen o que hi interaccionen. Malgrat la babel conceptual originada per les mirades que l'atenyen durant bona part del segle XIX —sovint contradictòries o tergiversades interessadament—, no serà difícil per al lector individuar la concepció bàsica i els caràcters propis de l'entitat i de la identitat del Principat, configurades en essència per una tradició multisecular.

L'esdevenir dels fets de l'Andorra del segle XIX no respon només a la mateixa dinàmica interna ni al sòlid balanceig entre els dos pols de l'autoritat suprema del Principat segons els interessos en joc en cada situació, que el seu sistema institucional secular ha propiciat. Com en la major part de països, la interacció exterior ha predeterminat en bona mesura l'origen i certs caràcters dels esdeveniments d'Andorra, ja sigui per seguiment —sovint gairebé mimètic—, ja sigui per reacció divergent de la seva societat. Per aquesta raó, el relat sobre l'Andorra del segle XIX imposa una referència al seu context exterior que en procuri la plena comprensió. Durant bona part del segle i després del restabliment institucional andorrà l'any 1806, preval la interacció amb Espanya arran sobretot del substrat ideològic i polític de la contesa successòria reial. La confrontació va posar Andorra en el punt de mira d'ambdós bàndols, considerada com a santuari i punt estratègic per a cadascun d'ells. En el transcurs de la segona meitat de la centúria, creix progressivament la presència i el reflex del poderós imperi colonial francès i s'insinua una posició de diverses corts europees impulsada pel canceller alemany Bismarck; aquests dos esdeveniments incideixen en la interacció tradicional d'Espanya, de França i de la Santa Seu amb Andorra.

Principat d'Andorra, 27 de gener del 2025: acompliment
de 892 anys de l'autoritat institucional dels bisbes d'Urgell.

FRANCESC ANTONI DE LA DUEÑA I CISNEROS

BREU AVANÇ DE LA CONJUNTURA DEL SEU EPISCOPAT
D'URGELL (1797-1817)

SÍNTESI BIOGRÀFICA

Nascut a Villanueva de la Fuente (Ciudad Real) el 17 de novembre de 1753. Nomenat bisbe d'Urgell el 24 de juliol de 1797. Elegit diputat a les Corts l'any 1813. Nomenat bisbe de Sogorb l'any 1817. Mor a Madrid l'any 1821.

SITUACIÓ INSTITUCIONAL, POLÍTICA I SOCIAL A ANDORRA

- Negació de reconeixement de la seva entitat o règim polític propi.
- Ruptura de la relació institucional amb França dictada per la República de la Convenció en la fase repressiva de la Revolució Francesa (1793).
- Restabliment del règim de senyoriu, invocat com a motiu de la ruptura, per decret de Napoleó I del 1806, suplicat pel Consell General de les Valls.
- Pla de Napoleó I d'incorporar els territoris d'Andorra, Catalunya, la Vall d'Aran, Fraga i Mequinensa a l'imperi francès (Guerra del Francès, 1808-1814).
- Abolició dels senyorius per part de les Corts de Cadis, Andorra inclosa (1812).
- Salvaguarda d'Andorra per part dels bisbes d'Urgell amb auxili d'Espanya durant la ruptura institucional amb França.

- Reconeixement d'Andorra i dels seus privilegis i exempcions per part del rei d'Espanya, Ferran VII (1817).

RÈGIMS POLÍTICS COETANIS EN ELS ESTATS VEÏNS

Espanya:

Regnat i abdicació de Carles IV (1788-1808).

Josep Bonaparte durant la Guerra del Francès (1808-1814).

Regnat de Ferran VII (1814-1833).

França:

Director de la Revolució Francesa.

Consolat i imperi de Napoleó I (1799-1814).

Lluís XVIII, rei de França (1814-1824).

EL RÈGIM DE NAPOLEÓ I

L'inici del pontificat del bisbe Francesc A. de la Dueña a la diòcesi d'Urgell coincideix amb el punt més alt de l'enfrontament del règim napoleònic amb la Santa Seu arran de la protesta del papa Pius VI per l'execució del rei francès Lluís XVI, guillotinat a la plaça de la Concorde de París el 1793.

En un primer moment, França reaccionà proposant-se un immediat envaïment militar de Roma per destronar el Papa, però s'ajornà i començà per l'annexió de territoris pontificis. Finalment, l'any 1797 un contingent de l'exèrcit, dirigit per Napoleó I, va ocupar Roma i es va endur Pius VI, de vuitanta-un anys. Descartat el destí de Sardenya inicialment previst, el traslladà en comboi militar com a presoner d'estat a Valença, a la riba del Roine, on va arribar extenuat després de recórrer el centre i el nord d'Itàlia i de traspasar els Alps. Al cap de pocs dies va morir pel calvari físic i moral que va patir.

L'any 1801 es va establir un concordat entre la Santa Seu i França durant el pontificat de Pius VII, amb el qual el règim va pre-

tendre congraciar-se amb els ciutadans catòlics francesos i, versemblantment, per un intent d'esvair la seva percepció de la vilesa perpetrada a Pius VI. El preàmbul del mateix concordat reconeix que la religió catòlica, apostòlica i romana és la religió de la majoria del poble francès.

El contingut del tractat va ser vigent fins a l'any 1905 gràcies al seu caràcter regalista, heretat de segles anteriors i transmès a bona part del segle XIX: el Govern nomenava els bisbes, als quals exigia jurament d'obediència i fidelitat als executius establerts per la Constitució francesa, i es declaraven definitives les confiscacions de béns de l'Església fetes a partir del 1790, entre altres continguts.

Els articles 2 i 9 del concordat establien que la Santa Seu, en concertació amb el Govern francès, faria una nova circumscripció de les diòcesis i de les parròquies. Com a conseqüència d'aquests articles, vint-i-dues parròquies de Cerdanya foren segregades del Bisbat d'Urgell i incorporades al de Carcassona i, el 1817, al novament establert d'Elna-Perpinyà. Com també per la mateixa raó, l'any 1804, vint-i-nou parròquies de la Vall d'Aran, pertanyents fins aleshores al Bisbat de Comenge —extingit pel mateix concordat— foren integrades al Bisbat d'Urgell.

ENTRE LA RUPTURA I EL RESTABLIMENT INSTITUCIONAL ANDORRÀ

El bisbe Francesc Antoni de la Dueña i Cisneros va prendre possessió de l'autoritat de la Mitra d'Urgell a Andorra per procurador el 13 de novembre de 1797. Era gairebé el punt mitjà del lapse de ruptura institucional decidida unilateralment pel règim instaurat per la Revolució Francesa, comprès entre els anys 1793 i 1806. La presa de possessió per procurador fou percebuda com una mesura prudent enfront de la sensibilitat revolucionària, que no hauria vist amb bons ulls la permanència institucional del bisbe coherentment amb la seva consideració de «baixesa de la submissió feudal» que va invocar el Departament de l'Arieja per refusar el pagament del tribut de la quèstia per part dels comissionats de la

«*Republique Andorrane*» l'any 1793, expressió que comença a aparèixer i sovintejarà durant el segle XIX.

La manca d'empatia amb la Revolució Francesa no devia impedir l'acció per temperar i prevenir les seves repercussions a Andorra, sobretot amb l'arribada de fugitius que no solament cercaven l'asil tradicional del país, sinó que també hi havia traficants de tota mena que pertorbaren l'ordre i la pau de les Valls. El bisbe Josep de Boltas (1785-1795) va obtenir d'Espanya força pública d'auxili del Consell General, i del veguer, cònsols i batlles, a fi d'expulsar «*desertores, malhechores y contrabandistas*» i evitar la residència al país de persones sense la deguda autorització, especialment si es tractava de desertors de l'exèrcit francès. Segons el pensament del bisbe Boltas, «*si entran en nuestros Valles, tendremos por enemigos a españoles y franceses: nuestro territorio será del todo destruido.*»²

També el bisbe De la Dueña no va deixar d'exercir les seves funcions institucionals després de la ruptura l'any 1793, com ho demostra el seu decret del 8 de setembre de 1801 amb què es regulava la venda del gra, amb vista a evitar una especulació desfavorable tant per als pagesos com per a les famílies que se n'alimentaven. A més, i a despit de la ruptura operada en nom de la Revolució Francesa, ell seguia sent coherent amb el marc institucional de la dualitat de poders sobre Andorra. Resulta significativa al respecte la decisió de l'1 de febrer de 1804 en un recurs contra el Tribunal de Visura en què assegurava que la seva interposició era legítima perquè «*es inseparable de nuestra Soberania que no reconoce superior alguno en dichos Valles , ni otro igual que el gobierno soberano de Francia*».³ Aquesta afirmació desqualifica l'atribució que se li va fer d'«autoritat usurpadora», com es veurà més endavant.

A partir del 1801, el Consell General de les Valls va demanar a la part francesa el restabliment de la relació trencada l'any 1793, tot proposant el nomenament de veguer, batlle i jutge d'apel·lacions, així com la represa dels privilegis reconeguts per l'Arrêt del 1767. A aquest efecte, dos dels seus comissionats van lliurar un escrit al prefecte del Departament de l'Arieja.

L'escrit del Consell General de les Valls va bastir hàbilment l'exposició dels motius de la seva petició adequant-los a la percepció

El segle XIX va posar a prova la continuïtat institucional del Principat d'Andorra com mai abans. Revolucions, guerres i canvis de règim polític als estats veïns van sacsejar els fonaments de tot el continent europeu, amb conseqüències inevitables sobre les Valls andorranes. En aquesta tessitura incerta i complexa, els bisbes d'Urgell, en la seva condició de coprínceps, van exercir un paper fonamental en la preservació de les institucions, les llibertats i la identitat d'Andorra. Aquest volum ofereix un recorregut clar i rigorós pels episodis més determinants d'aquell període convuls, des de la ruptura institucional amb la França revolucionària fins a les tensions polítiques, reformes i conflictes que van marcar la segona meitat de la centúria. Amb un relat divulgatiu i a través de fonts documentals, el volum permet al lector descobrir com l'equilibri entre tradició i adaptació va permetre a Andorra mantenir la seva singularitat i assegurar la pervivència. Una obra del tot imprescindible per comprendre el naixement de l'Andorra contemporània i el paper que hi van tenir els seus coprínceps episcopals.

anem
EDITORS

